

SANCTI PATRIS NOSTRI LUCIFERI

EPISCOPI CALARITANI

PANCRATII PRESBYTERI ET HILARII,

LEGATORUM SEDIS APOSTOLICÆ

EPISTOLA^a

AD EUSEBIUM EPISCOPUM VERGELLESEM.

Domino honorificentissimo Eusebio Episcopo^b Lucifer A
Episcopus, Pancratius Presbyter, et Hilarius.

Caute capite diaboli, et suggestionibus pravis, domine sancte, gratiam tibi a Domino nostro concessam, rogamus, noli negligere, sed ut quantocius invadente^c effugetur Arianorum dogma, jam accelerare dignare. Scit enim Dominus et Christus ejus, quia sicut in^d adventu beatissimorum Apostolorum glorificatur Dei nomen in ruina Simonis, ita^e Valente expulso in adventu tuo, dissoluta blasphemantium Arianorum machina destruat. Nos, domine sanctissime, a prima die, qua^f Vercellas venimus, religionem tuam usque in hodiernum cupimus, et Dominum rogamus, ut in^g hac Ecclesia^h restorationem perpetuam laudent sancti omnes, etiamqueⁱ spiritualem virtutem debita laude prosequantur. Quod credimus perventurum, quia passionem salvatoris superari non posse confidimus. Christus dominus te gloriosum conservet, sanctissime ac beatissime.

^a Cum magna esset Eusebii sanctissimi Episcopi Vercellensis auctoritas, plurimum intererat, ut Mediolanensi Concilio an. 355, in quo de causa Athanasii, ac fide Nicæna agendum erat, et ipse adesset pro religione tuenda. Ilac igitur epistola Lucifer, veluti pontificiæ legationis princeps Liberii nomine, illum ad Concilium, quod initum jam fuerat, invitavit: qui tamen diu distulit adventum suum; donec Constantius Imperator suis ipse litteris Eusebium ad Synodum vocavit, cum spes esset Arianis illum in eorum sententiam pertrahendi. Eusebius, his litteris acceptis, et Imperatori se brevi adfuturum respondit, et Mediolanum illico properavit. Exstat Eusebii Epistola ad Constantium in gestis Mediolanensis Concilii in tom. II. Conc. Ven. Edit. in qua scribit se etiam litteras fratrum, et Coepiscoporum suorum accepisse; Luciferi scilicet, ac aliorum Legatorum Liberii, tum Episcoporum Arianæ partis, nomine totius Concilii.

^b De hac Luciferi, tum Pancrati, et Hilarii legatione vide ipsius Luciferi vitam.
^c Forte *favdens*.
^d Innotuit adventum Petri Apostoli ad urbem Romanam, et Simonis Magi ruinam ejusdem Apostoli precibus.
^e Quem cum Mago Simone comparat; isque veluti Arianæ factionis caput pro suo arbitrio cuncta in Concilio gererat adversus Athanasium, et Episcopos Catholicos. Erat Valens Mursæ Episcopus Arianus in Pannonia.
^f Lucifer Vercellas venerat an. 354. cum a Liberio ad Constantium missus fuit, ut de cogendo in Italia Oecumenico Concilio ageret cum Imperatore, qui tum Arelate in Gallia degebat.
^g Id est *Mediolanensi*.
^h Scilicet *Catholici dogmatis adversus Arianos*.
ⁱ Al. *speciatim*.

LIBERII^a PAPÆ

AD LUCIFERUM^b IN EXSILIO CONSTITUTUM

EPISTOLA.

Liberius^c Episcopus dilectissimo fratri Luciferi. C
Quamvis sub imagine pacis, humani generis inimi-

^a Hanc epistolam huic loco inserendam descripsimus ex Constantio in edit. *Epist. Summ. Pontif. cul titulus ad Eusebium, Dionysium et Luciferum in exilio constitutos*. Plurimum confert ad illustrandam Luciferi gesta; ejusque initium iis cohæret, quæ Lucifer ipse passim scribit de pace a Constantio Catholicis oblata in Concilio Mediolanensi.

^b Hæc verba ex cæteris editionibus retineo; utrum

cus vehementius in membra Ecclesiæ videatur esse grassatus, vos tamen, acceptissimi in Domino salvo Lucifer tum ad primum sui exsili locum pervenisset, cum Liberii epistolam accepit, vide dicta in Præfatione. In ea gratulatur Liberius de gloria confessionis; ejus precibus se se commendat, et ut de universis, quæ Mediolani gesta sunt, certiolem faciat, postulat.

^c Eundem titulum præfert exemplar similis epistolæ ad Eusebium Vercellensem scriptæ, uti paulo

cerdotes ^a, egregia et singularis fides et hic probabiles Deo ostendet, et jam ad futuram gloriam martyres designavit. Quo itaque præconio laudis, qua vocis exultatione merita virtutis vestrae proferam, positus inter mœrorem absentiae vestrae et gaudium gloriae, prorsus invenire non possum: nisi quod scio hinc me probabiliora vobis solatia exhibere, si credatis me in exilium simul vobiscum esse detrusum. Denique me adhuc in ipsa expectatione pendentem quod a consortio vestro durior necessitas interim distrahit, satis contristor. Optaveram enim, fratres devotissimi, prior pro omnibus vobis impendi: ut exemplum gloriae per me magis vestra dilectio consequeretur. Sed fuerit hæc palma meritorum vestrorum, ut priores de perseverantia fidei ad confessionis illustrem gloriam veneritis. Quæso igitur dilectionem vestram, ut me præsentem vobiscum esse credatis; atque eo me affectu absentem non esse sentiatis, et intelligatis dolere me satis, quod sum interim a vestro consortio disparatus. Quantam denique gloriam fueritis consecuti, hinc magis scire potestis, ^b quod si qui in persecutione coronati sunt,

inferius notandum. Atque hic notationem Constantii subijcio.

Apud Hilarium exstat hæc epistola fragm. vi. ex ms. Remig. et Pith. nec non apud Baronium ad an. 355. n. 32. et Stephanum Ferrerium e tabulis Ecclesiae Vercellensis et Vaticano codice exscripta. Non longe post Mediolanensem Synodum, quæ anno 355. et, ut eruditus quidem videtur, ineunte, habita est, antequam Liberius ipse Mediolanum vocaretur, immo et antequam quæ prædicta in synodo fuissent acta certo et accurate didicisset, adeoque circa medium annum 355. scripta est. Baronius ad an. 355, n. 34. tum ad Eusebium tum ad reliquos episcopos exules Dionysium, et alios omnes datam in codice Vaticano legi testatur. Optandum erat ut propria exemplaris verba exscripsisset. Nam vereor ut non aliud præ se ferat hic codex, quam quod apud Hilarium. *Liberius antequam ad exilium iret, hanc uniformem epistolam Confessoribus scripsit, id est, Eusebio, Dionysio, et Lucifero in exilio constitutis.* Cujus inscriptionis litteræ si hæreamus, non ad Confessores omnes diversis in locis exsultantes encyclica, ut scribit Baronius, sed ad uno; Eusebium, Dionysium et Luciferum uniformis, seu tribus unius formæ exemplis, quod postea dictum est a pari, conscripta est. Aliquando quidem probabile existimaram, eandem et ad Pancratium presbyterum et Hilarium diaconum missam esse: at cum in epistola eos alloquatur, quos in principio *acceptissimos in Domino sacerdotes*, subinde *sanctos sacerdotes*, et in fine *dominos fratres* appellat, cumque Episcopum atque in primis

A solius persecutoris cruentos gladios sentire poterunt: contra vos, devoti per omnia Dei milites, etiam ^c falsos fratres inimicos experti, de perfidia victoriam pertulistis: quorum quanto violentia in sæculo crescere potuit, tanto sanctis sacerdotibus præmia laudis inveniuntur conferre.

Estote itaque de promissione cœlesti securi: et quia proximiores estis Deo effecti, vestris orationibus me vestrum consacerdotem famulum Dei ad Dominum sublevate, ut supervenientes impetus, qui de die in diem cum annuntiantur, graviora vulnera infligunt, tolerabiliter ferre possimus: ut inviolata fide, salvo statu Ecclesiae catholice, parem vobis dignetur me Dominus efficere. Et quia cupio quæ gesta sunt in ipsa ^d congressione fidelius scire, obsecro sanctitatem vestram, universa fideliter litteris intimare dignemini: ut additamentum majus vel ipse animus, qui diversis rumoribus cruciatur, vel vires corporis ipsius, quæ jam extenuatæ sunt, de cohortatione vestra possint sentire. *Et alius mans,* ^e Deus vos incolumes custodiat, domini fratres.

Romanum minime deceat, proprios clericos honorificis hisce titulis compellare, veri videtur similis singularem epistolam Pancratio atque Hilario ut filiis a Liberio scriptam esse. In tabulis Ecclesiae Vercellensis propria Eusebio servata est inscriptio in hunc nodum, *Liberius episcopus dilectissimo fratri Eusebio*: sed in epistolæ serie nihil immutatum. *Constant.* cui assentimur; sed de tempore, quo scripta fuit, vide Præf.

^a Ita Baron. At ms. Pith., *acceptissimos sacerdotes.* C Apud Ferrer. *acceptissimos Deo sacerdotes.* Constant.

^b Apud Ferrer. *quod qui in persecutione coronati sunt, solius persecutoris fructus gladio.* In tribus hisce postremis verbis concinit et ms. Pith. Baronius vero præfert, *quod qui solius persecutionis cruentos gladios.* Retinendum persecutoris, cui opponuntur fratres falsi, a quibus persecutionem sustinere ut gravius est, ita et de ipsis triumphare gloriosius esse Liberius dicit. *Constant.*

^c Id est, Arianos Episcopos, præsertim Valentem, et Ursacium; de quibus sæpe alibi.

^d Baron. *congregatione*, rejecto in marg. *congregatione*, quod præferunt alii libri, et quidem concinnius. *Constant.*

^e Clausulæ istius loco hæc apud Ferrerium legitur: *Deus te incolumem custodiat, domine frater charissime; Item ipse et mei memor esse digneris.* Ibi nempe hæc epistola ut uni Eusebio inscripta exhibetur. *Constant.* Quæ forte clausula et exemplari epistolæ ad Luciferum missæ subjecta fuit. D

S. P. N. LUCIFERI

EPISCOPI CALARITANI

DE NON CONVENIENDO CUM HERETICIS, AD CONSTANTIUM IMPERATOREM LIBER UNUS.

Cum omnibus perniciosis tuis conatibus advertis-
ses itum obviam, cumque omnia machinamenta

contra Dei Ecclesiam tua, reperisses cuncto Dei po-
pulo revelata, dixisti nos fuisse atque esse inimicos